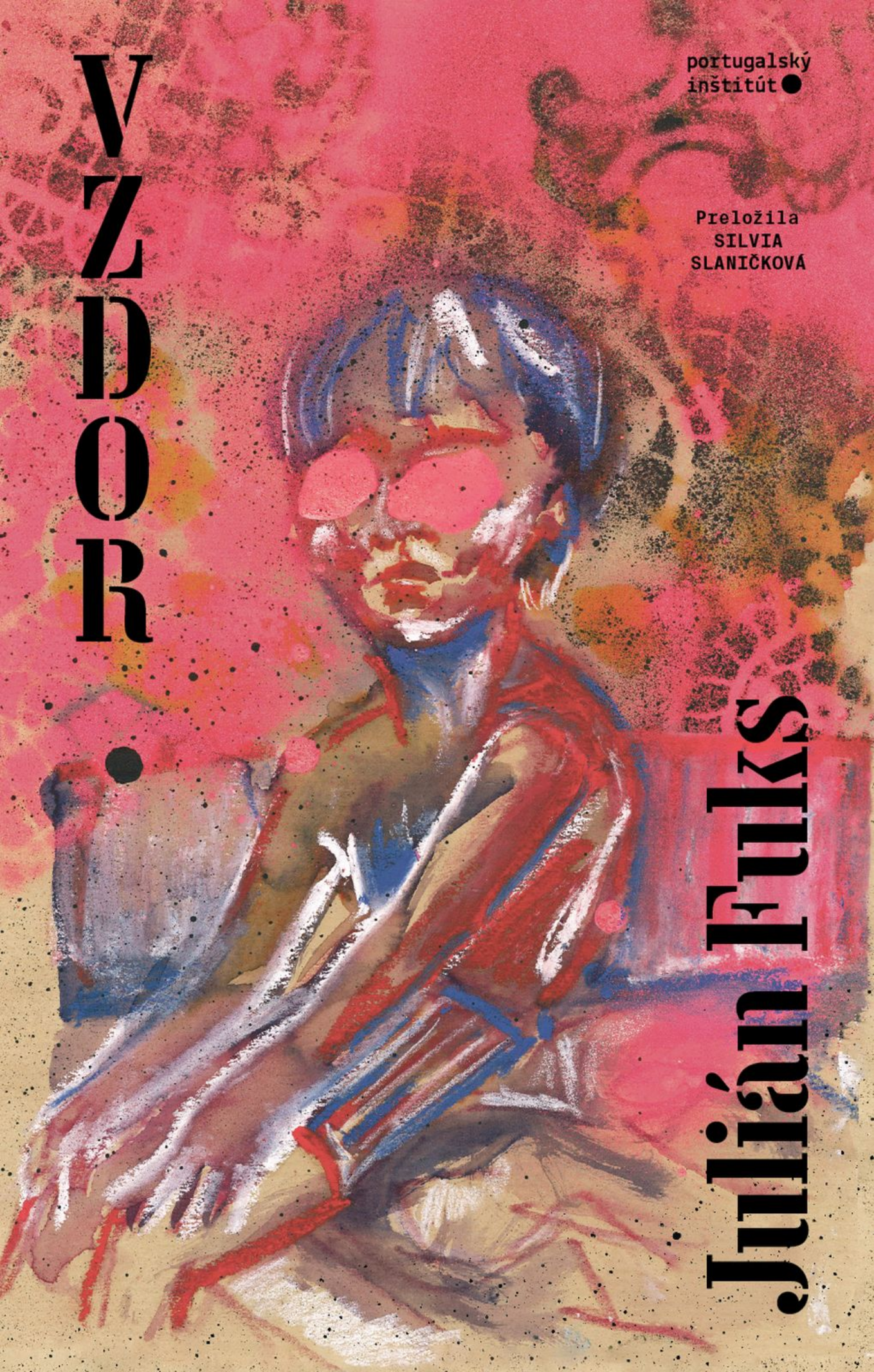

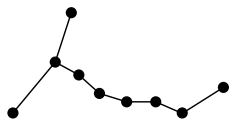
portugalský
institút ●

Preložila
SILVIA
SLANIČKOVÁ

V
Z
D
O
R

Julían Fuks

Julián Fuks
Vzdor

Tvorbu prekladu a vydanie publikácie z verejných
zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

MINISTÉRIO DA
CULTURA

MINISTÉRIO DAS
RELAÇÕES
EXTERIORES

Obra publicada com o apoio da Fundação Biblioteca Nacional, do Ministério da Cultura do Brasil, e do Instituto Guimarães Rosa, do Ministério das Relações Exteriores do Brasil. Vydanie diela finančne podporila Nadácia Národnej knižnice Ministerstva kultúry a Inštitút Guimarães Rosu Ministerstva zahraničných vecí Brazílskej federatívnej republiky.

VZDOR

A RESISTÊNCIA

Copyright © 2015 by Julián Fuks

First published in Brazil by Editora Companhia
das Letras, São Paulo

Preklad a rozhovor © Silvia Slaničková

Doslov © Bohdan Ulašin

Jazyková redakcia Katarína Jusková

Projektový manažment Zuzana Chudíková

Grafický dizajn Aurélia Garová

Ilustrácia použitá na obálke © Samuel Hošek

Sadzba Eva Belláková

Tlač Tiskárna Protisk, České Budějovice

Publikácia je vytlačená na papier

s FSC certifikáciou.

Slovak edition © Portugalský inštitút 2026

Skuteckého 24, Banská Bystrica SK-974 01

portugal.sk, lusoinfo@portugal.sk

ISBN 978-80-99967-69-5

V Z D O R

portugalský
inštitút ●

Julían Fuks

Z portugalčiny preložila
Silvia Slaničková

Eminu, oveľa viac než
len možnému bratovi.

Myslím, že musíme vzdorovať, je to moje motto.
Dnes však uvažujem, koľkokrát som sa už
v duchu pýtal, ako zhmotniť to slovo.

Ernesto Sabato

1.

Môj brat je adoptovaný, ale nemôžem a nechcem povedať, že môj brat je adoptovaný. Ak to poviem, ak vyslovím vetu, ktorú som sa tak dlho usiloval zamlčať, zredukujem svojho brata iba na určujúci predpoklad, na zásadnú vlastnosť: môj brat je niečo a práve to niečo sa v ňom toľko ľudí usiluje vidieť, to niečo sú znaky, ktoré neprestajne mimovoľne hľadáme v jeho črtách, gestách i činoch. Môj brat je adoptovaný, ja však nechcem umocňovať stigmú, ktorú ten výraz vyvoláva, stigmú založenú na skutočnosti, že samo slovo určuje charakter. Nechcem mu jatriť jazvu, a preto nemôžem povedať jazva.

Mohol by som použiť sloveso v minulom čase a povedať, že môj brat bol adoptovaný, a tak ho oslobodiť od neustálej prítomnosti, od večnosti, no táto formulácia mi napriek všetkému úsiliu znie zvláštno. Môj brat nebol čosi vzdialené, kým ho neadoptovali, môj brat sa stal mojím bratom v okamihu adopcie, či skôr v okamihu, keď som sa o niekoľko rokov neskôr narodil ja. Ak poviem, že môj brat bol adoptovaný, akoby som nevzrušene konštatoval, že som oňho prišiel, že ho uniesli, že som mal brata, no potom sa ktosi objavil a vzal ho preč.

Zostáva jediná možnosť, možnosť, ktorá sa mi zo všetkých vyslovuje najľahšie, ktorá vyvoláva najmenší nepokoj alebo ho aspoň najlepšie skrýva. Môj brat je adoptívne dieťa. Tento výraz znie odborne, čo prispieva k jeho spoločenskému prijatiu. Nesie punc novosti, ktorý ho na okamih očistí od škvŕn minulosti a naoko zbaví neželaných významov. Keď poviem, že môj brat je adoptívne dieťa,

Ľudia obyčajne vážne prikývnu, zamaskujú prípadnú ľútosť a sklopia zrak, akoby necítili nutkanie klásť ďalšie otázky. Možno aj oni vnímajú moje napätie a možno s ďalším dúškom nápoja či sústom jedla naozaj zabudnú na celú záležitosť. Ak sa vo mne ešte vždy ozýva nepokoj, je to preto, že počujem danú vetu akosi čiastočne – môj brat je dieťa –, a padne mi ťažko zmieriť sa s tým, že ju nemôžem dokončiť zvyčajnou tautologickou pravdou: Môj brat je dieťa mojich rodičov. Stále dookola si opakujem, že môj brat je dieťa, a na jazyk sa mi hneď tisne otázka: Čie dieťa?

2.

Nechcem si predstavovať rozľahlý, ľadový a pochmúrny sklad, ticho umocnené mlčaním útleho chlapčeka. Nechcem si predstavovať mohutnú ruku, ktorá ho zdrapí za lýtka, drsné údery, čo naňho dopadajú, až kým sa nezve zúfalý plač. Nechcem si predstavovať, aký je ten plač prenikavý, akú beznádej cíti chlapec pri prvom nádychu, ako túži po láskavom náručí – náručí, ktoré mu nedoprajú. Nechcem si predstavovať vystreté ruky zmučenej matky, ďalší plač, ktorý zaniká v dupote čižiem na dlážke, čižiem, ktoré odchádzajú a berú chlapca so sebou – dieťa je preč, zostal iba veľký sklad a prázdno. Nechcem si predstavovať dieťa ako zlomenú ženu. Radšej nech sa tieto predstavy rozplynú v ťaživých nočných morách, ktoré žijú vo mne alebo kedysi bývali vo vedľajšej posteli.

Nevedel by som opísať šťastný pôrod. Biela miestnosť, biele obliečky, biele rukavice, ktoré chytia dieťa, biele, gumené, neosobné, vedecké. Bezpochyby nijaká radosť v úplnej sterilite. Pôrodník ho vezme do nezaujatých rúk a vyšetří – dieťa je celé, dýcha, má ružovú pokožku, aktívne hýbe končatinami, pulz je v norme. Radšej ho neukazujte matke, lepšie povedané, neukazujte ho žene, ktorá ho porodila. Prípadný zmätok v pocitoch ničomu neprospeje, predovšetkým v takom citlivom okamihu, pôrodné bolesti sa vytrácajú, ťarcha sa zdvíha, azda sa dostaví mierna prázdnota, z takej neistoty neplynie nijaký ošoh. Dočasné objatie mu nepomôže, radšej nech čím prv nájde skutočných rodičov s otvoreným náručím pripravených vziať si ho, dychtivých a presvedčených, že ho bez výhrad prijmú.

Úprimne, nerád sa dávam pohltiť obrazmi tohto narodenia. Rozprávať o novonarodenom dieťati znamená rozprávať o náhlej existencii, o bytosti, ktorá vzniká, a nikomu na tom okamihu nezáleží väčšmi než jej samej, nikoho sa ten okamih netýka viac ako dieťaťa, ktoré prichádza na svet. Keby som chcel dať tomuto zrozeniu správny radostný ráz, aký by si podľa mňa zaslúžilo, aký by si zaslúžil môj brat a vôbec každý život, musel by som spomenúť úsmevy tých, čo sa zakrátko objavia pred ním, čo sa podujali volať ho synom. Tie úsmevy boli dozaista široké, odrážali nervovú slabosť, aká sprevádza každú vytúženú úľavu. Dieťa sa však nerodí, aby prinášalo úľavu, narodí sa a hneď nato vyžaduje, aby poskytli úľavu jemu. Dieťa neplače, aby vyvolalo úsmev u iných, ale preto, aby ho niekto zdvihol, chránil a hladkaním tíšil neúprosnú bezmocnosť, ktorá ho mučí už od útleho veku. Ak si nechcem predstavovať dieťa ako zlomenú ženu, nemôžem si ho predstavovať ani ako spásu inej rodiny, rodiny, ktorá sa stane mojou, neprimeranú spásu, ktorú od neho nikdy nemali žiadať.

3.

Je adoptovaný, povedal som raz sesternici, ktorá tvrdošijne opakovala, akí sme odlišní, ja a on, má tmavšie kučera-
vé vlasy a oveľa svetlejšie oči. Myslím, že v mojich slovách
nebola zlomyseľnosť ani nevraživosť, mal som asi päť ro-
kov, ale ak teraz cítim nutkanie obhajovať sa, možno ma
vtedy skutočne ovládla akási nevinná krutosť, ktorú sa
dodnes usilujem tajiť. Viezli sme sa v aute, otec šoféro-
val a mama isto nebola s nami, lebo môj brat sedel vpre-
du, neviem, či počúval náš rozhovor alebo bol pohrúže-
ný do vlastných nepreniknuteľných myšlienok. Zrazu sa
rozhostilo ticho. Azda ma nenápadne drgla sestra, kto-
rá pravdepodobne sedela vedľa mňa, alebo to štuchnutie
boli v skutočnosti len rozpaky, aké som pocítil, keď som
si uvedomil, že som spravil chybu, rozpaky, ktoré som toľ-
ko ráz cítil aj bez toho, aby ma niekto drgol lakťom. Ticho
bolo také prenikavé, že si ho na rozdiel od toľkých iných,
na ktoré si sotva spomínam, pamätám dodnes.

Nebudem sa usilovať zbaviť zodpovednosti za svoj omyl
vysvetľovaním, že usmernenia, ktoré sme v tom čase do-
stávali, boli nejasné a nejednoznačné. Môj brat odjakživa
vedel, že ho adoptovali, hovorili mu to moji rodičia, a toto
„odjakživa“ ma zarážalo vtedy a zaráža doteraz: Ako sa dá
niečo také povedať dieťaťu, ktoré sotva ovláda najjedno-
duchšie slová, s akou odmeranosťou a chladom sa dá vy-
sloviť mama, tata, bábo, adopcia? Ako vyjadriť dôležitosť
tejto skutočnosti s vážnosťou, ktorú si tá téma vyžaduje,
a pritom jej nepripisovať zbytočnú váhu, neurobiť z nej
bremeno, ktoré chlapček nikdy nebude vládvať uniesť? Naše

kroky diktoval Winnicott, do veľkej miery sme postupovali podľa winnicottovských teórií, ako som sa dopočul o niekoľko rokov neskôr, a hoci som tomu termínu nerozumel, všimol som si ľútostivý tón a nešťastný hlas. Vedeli sme, že je nevyhnutné, aby o tom vedel on, aby sme to vedeli my, aby to vedeli všetci susedia. A predsa sa nevedno ako stal úplný opak, v určitom okamihu slová uviazli v hrdle, pravda zmĺkla, akoby sa vyparila. Vari sa veľmi nemýlim, keď poviem, že mlčanie nám vlastne vnútil môj brat, lebo mu bolo príjemnejšie, a my sme ho jednoducho prijali – láskaví a zbabelí.

V mojej spomienke má brat v očiach slzy, ale mám podozrenie, že tento detail som si vymyslel, pridal som ho tam, keď som si spočiatku tú udalosť vybavoval a už ju zahmlievali výčitky svedomia. Sedel na prednom sedadle. Ak plakal, dozaista potlačil prípadné vzlyky a zakryl si slzy rukami alebo obrátil tvár do okna a blúdil očami po pomyselných chodcoch. Podstatné je, že sa neotočil a nepozrel na mňa. Tie uslzené oči možno patrili mne.